

Núria, entre Suïssa i el Mediterrani

La diversitat dels passatgers del tren, els diferents paisatges que es perceben des d'una de les finestres, provoquen un munt de sensacions.

De Barcelona a Ribes, i de Ribes a Núria amb el tren cremallera, passem de les zones industrials i suburbis metropolitanos a la magnificència de la natura.

Amb aquest reportatge, encetem una sèrie en la qual farem un recorregut per algunes de les nostres línies fèrries més singulars amb motiu del 150 aniversari de la inauguració del primer ferrocarril dels Països Catalans, el que connectava Barcelona amb Mataró.

150 ANYS

Després de tres hores de calor enganxosa, baixar a l'estació de

Ribes de Freser s'assembla a una alliberació. El tren que m'ha dut des de Sants al Ripollès tenia, fins a Vic, més paisatge dintre que no pas fora.

Sortir de Barcelona per la línia de Puigcerdà significa enfrontar-se a un desolador conjunt de no llocs, de zones industrials i suburbis metropolitans que no es defineixen per res ni permeten establir amb elles cap altra relació d'identitat que no vingui de la profunda tristesa de comprovar com van creixent les nafres del país.

Molt diferent resulta el paisatge interior. Per l'època de l'any i per la ruta, el tren és una barreja de gent que amb quotidiana resignació es deixa transportar i de grups de joves que comencen una aventura viatgera tan bon punt col·loquen les motxilles a la plataforma. Vint anys no passen en va, però els grups d'escoltes, amb les guitarres i les tendes, el fulard, la intenció i la parella de caps que festegen donen al trajecte un aire de viatge antic, de quan el transport públic era encara la manera més habitual de moure's pel país.

L'arribada a Ribes de Freser —o Ribes enllaç, si ens atenem a la toponímia dels Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya— sembla un esdeveniment i es converteix en un frenètic desordre, propi d'estació terminal. El tren porta un quart d'hora de retard i els passatgers ens llencem a una espècie de cursa de relleus en la qual ens toca el paper de testimoni entre dos corredors, un que quasi arriba i l'altre que quasi marxa.

Només un oriental que des de Barcelona es llegeix detingudament una guia de ferrocarrils europeus, dues noies que semblen del país, dues parelles de jubilats armats amb xiruca i bordó i jo aconseguim l'objectiu de pujar al cremallera que ens conduirà a Núria. Els escoltes, carregats de pes i obligats a fer recompte de la canalla, hauran d'esperar el proper servei.

Només pujar al cremallera ja sembla que estem en un altre món. Catalunya és un país petit i antic que presumeix de tenir de tot. El gran esforç nacional des de la Mancomunitat a la Guerra Civil fou el de civilitzar-lo: civilitzar els homes i la natura fins convertir aquest vell terrós de frontera en un empelt entre l'ordenada Suïssa i el classicisme mediterrani.

Un món apamat, organitzat i feliç. Això és Núria: la natura, amb tota la seva magnificència, domèstica i reordenada a mesura humana. El cremallera, més que un sistema de transport, hi fa el paper d'introduïdor d'ambaixadors. Ha esdevingut una part ja indestruïble del paisatge, un fi en si mateix que té tant d'atractiu com la visita al santuari, la devoció a la verge o la contemplació dels imponents pics que la vetllen.

Els viatgers pugem al cremallera

JORDI PLAY

El cremallera, ha esdevingut una part ja indestruïble del paisatge, un fi en si mateix. Té tant d'atractiu com la visita al santuari, la devoció a la verge o la contemplació dels imponents pics que la vetllen.

Des de 1931, el cremallera i les cames són els únics mitjans per arribar a Núria. Ni el cotxe ni l'autocar no han pogut vèncer el lloc i apropiar-se de la cassola on s'aixeca el santuari i reposa la vall.

JORDI PLAY

Ribes s'ha fos en un estret camí aguantat per marges, acompanyat pel rierol de Núria. Un verd lluminós s'apodera del paisatge. De tant en tant, el gris informe d'una rocalla ressalta la força del paratge. Diuen que per la contrada han d'haver-hi isards, però sembla un mite.

Al vagó, potser perquè no hi ha nens, ningú no parla. Per algun misteri, el cremallera, sobre els seus tres rails, entra en el paisatge i travessa muntanyes sense ofendre. Únicament la revisora i el personal de la companyia, amb uniforme verd i vermell d'animadors de pista d'esquí, semblen no adonar-se de la màgia del moment. La sensació encara s'aguditza en saber que les cames i, des de 1931, el cremallera són els únics mitjans per arribar a Núria. Ni el cotxe ni l'autocar han pogut vèncer el lloc i apropiar-se de la cassola on s'aixeca el santuari i reposa la vall.

Núria, com Ribes i Queralbs, s'ha avançat al temps i s'ofereix com un arquetip del que aviat serà el mon rural català: un espai on la majoria dels pagesos es converteixen en jardiniers.

A quasi dos mil metres d'alçada, s'agraeix l'absència de vehicles. Segurament és degut al caràcter pioner de la zona en l'esforç civilitzador del país. No en va, els barcelonins ja fa un segle que s'adonaren que aquest era l'indret d'alta muntanya més proper a l'Eixample i l'escolliren com a zona de vacances, primer pels aires i les aigües saludables, i més endavant per la possibilitat de practicar-hi esports d'hivern. Ho tenien tot a mà sense haver de creuar la fatigosa collada de Tosses que els separava de la Cerdanya.

El cremallera, el construïren per facilitar l'accés de visitants i esportistes. Es tracta d'un invent suís de mitjan anys vint que permet al ferrocarril enfilarse per la muntanya, gràcies a l'aplicació d'aquella roda dentada que fa vint-i-tres segles s'inventà Arquímedes prop de Siracusa. A Núria, doncs, Suïssa i el Mediterrani es donen la mà per recrear un país civilitzat.

convençuts que el nostre objectiu vivencial inclou el viatge mateix. De sortida, mentre el trajecte transcorre a peu pla, s'escolten converses animades. Els matrimonis de jubilats canvien de seient perquè, segons una de les dones, la banda bona és la de la dreta. Faig com ells, tant per assegurar-me la vista des de la finestra com per seguir la sucosa conversa sobre les dificultats que hi ha avui dia per trobar bona verdura al mercat. La culpa, diuen, és de la maleïda globalització, que fa que els nostres carbassons es vinguin a Londres i a les parades de la Boqueria et serveixin tomàquets d'Holanda.

Moments després d'arrancar el

comboi, una veu femenina informa, a través de la megafonia i en quatre idiomes, de tots els ets i uts del trajecte. A cada parada –Ribes-Vila, Queralbs i Núria– ens dóna detalls del mitjà de transport, del medi geogràfic, de la fauna i de la flora i quatre pinzellades del país, amén de consells ecologistes –més aviat de civisme a la muntanya– que ens recorden que a Núria es pot fer turisme sempre que respectem la natura.

A mesura que ens anem enfilant, la lentitud i el xerricar de les rodes sobre les vies transmeten als passatgers una sensació d'esforç suprem. Passat Queralbs el perfil muntanyenc s'extrema. La vall de

Antoni Sella